

datum 07-06-2011

volgnr.

Gelijkmatig verdeeld verblijf bij scheiding

Naar aanleiding van de recente zelfdoding van een 12-jarige jongen werd het Kinderrechtencommissariaat gevraagd naar een aantal kerngedachten rond het invoeren van het gelijkmatig verdeeld verblijf als voorkeursregeling met de wet van 2006. De conflictueuze scheiding van de ouders en de bilocatieregeling worden aangehaald als oorzaak van de zelfdoding.

De vraag wordt ons gesteld of een gelijkmatig verdeeld verblijf het belang van het kind dient.

Het Kinderrechtencommissariaat wil geen oordeel uitspreken over deze tragische gebeurtenis. We kennen de context niet. Wat heeft deze tiener tot een wanhoopsdaad gebracht? Dat kunnen zeer verschillende aspecten zijn, waarbij de problematische scheiding waarschijnlijk ook een rol heeft gespeeld. Moeten we dan met vinger naar ouders wijzen? Of ons evenzeer de vraag stellen waar het juridisch systeem en de hulpverlening als opvangnet voor jongeren in probleemsituaties hebben gefaald.

Het is in se geen slechte zaak om een gelijkmatig verdeeld verblijf naar voor te schuiven als voorkeursregeling en het toe te passen in situaties waar dit kansen tot slagen heeft. Het is echter een illusie om te denken dat er een regeling bestaat die van toepassing is op elke gezinssituatie. Een gelijkmatig verdeeld verblijf is niet in elke situatie de meest gunstige regeling voor ouders en kinderen. Bovendien is dit ook niet wat de wet van 2006 heeft beoogd. Het principe van gelijkmatig verdeeld verblijf als eerste overweging bij een scheiding valt te verdedigen. Het kan voor kinderen garanties bieden voor hun recht op persoonlijk contact en het onderhouden van een affectieve band met beide ouders. Het gevaar schuilt er echter in dat het als een algemeen geldende en verplichtende regel wordt aangenomen, zoals we vandaag in de ombudspraktijk vaak zien.

Het Kinderrechtencommissariaat hoort door zijn ombudswerk dagelijks de verhalen van kinderen van gescheiden ouders. Sinds het invoeren van de wet in 2006, waarbij een gelijkmatig verdeeld verblijf als voorkeurregeling naar voor

Kinderrechtencommissariaat

Leuvenseweg 86

1000 Brussel

tel.: 02-552 98 00

fax: 02-552 98 01

kinderrechten@vlaamsparlement.be

www.kinderrechten.be

werd geschoven, ziet het Kinderrechtencommissariaat geen daling van de vragen en klachten van kinderen, jongeren en ouders.

Aantal vragen en klachten over scheiding van 2004 tot 2010

Jaar	Aantal
2004	204
2005	225
2006	300
2007	373
2008	326
2009	276
2010	257

Dat het aantal meldingen eerder stijgt in plaats van daalt sinds de invoering van de wet, is niet verrassend. De vragen en klachten hebben immers betrekking op de positie en de beleving van kinderen en jongeren. We zien dat een gelijkmatig verdeeld verblijf het welbevinden van kinderen en jongeren na de scheiding van hun ouders niet verhoogt. Mogelijks is dit voor ouders wel meer een gunstigere regeling, die beantwoordt aan hun recht op persoonlijk contact met hun kind. Er worden verhoudingsgewijs evenveel problemen aangemeld bij een klassieke regeling als bij een gelijkmatig verdeeld verblijf. Bovendien zijn de klachten gelijkaardig: kinderen ondergaan de regeling zonder al te veel inspraak, het welbevinden van ouders primeert op dat van kinderen, er is een hoog conflictgehalte in de communicatie tussen ouders, procedures duren te lang, het belang van het kind wordt te weinig naar voor gebracht, ook wanneer kinderen aangeven dat hun welbevinden lijdt onder de regeling is het moeilijk om de regeling aan te passen...

Wat leren ons de klachten en verhalen van kinderen en jongeren sinds de invoering van het gelijkmatig verdeeld verblijf?

De scheiding van ouders is ontegensprekelijk een zeer ingrijpend gebeuren voor kinderen. Vooral emotioneel, maar ook de praktische regelingen kunnen psychisch en fysiek zwaar doorwegen op de kinderen. Een gelijkmatig verdeeld verblijf betekent voor kinderen zeer grote veranderingen. Naast de wekelijkse verhuis en de mogelijks nieuw samengestelde gezinnen, heeft het soms ook grote gevolgen voor het sociale leven van de kinderen (verandering van school, geen continuïteit in deelname aan sport- en vrijetijdsactiviteiten, ...). Denk maar aan de problematiek van het zogenaamde 'co-schoolschap' die uit de klachten naar boven kwam, waarbij kinderen elke week van school wisselen afhankelijk van het verblijf bij de ene en vervolgens bij de andere ouder. Een gelijkmatig verdeeld verblijf vraagt van kinderen een voortdurende aanpassing en flexibiliteit. Het is dan ook uiterst belangrijk oog te hebben voor de draagkracht van kinderen en de gevolgen van dergelijke regeling voor de kinderen. Er moet voldoende stilgestaan worden bij wat de impact is van een verblijfsregeling op het kind die deze regeling dagelijks aan den lijve ondervindt.

Impliceren de vragen en klachten dat een gelijkmatig verdeeld verblijf in se nefast is voor de kinderen? Neen. Maar het wijst wel nadrukkelijk op het feit dat naar kinderen moet gekeken en geluisterd worden in scheidingssituaties en dat het belang van het kind moet primeren bij elke beslissing die met betrekking tot het kind wordt genomen.

De keuze voor een gelijkmatig verdeeld verblijf moet tegemoet komen aan de belangen van alle betrokken partijen. Dus ook die van het kind. We zien vandaag echter dat het te vaak gehanteerd wordt om de belangen en de rechten van ouders te vrijwaren. Het belang van het kind en het effect van de regeling op het kind worden te weinig of niet overwogen.

Recent verschenen ook de resultaten van het Leuvens Adolescenten en Gezinnen Onderzoek (LAGO) van de Katholieke Universiteit Leuven (<http://soc.kuleuven.be/web/home/11/77/nl>). Het onderzoek focust naast verschillende gezinsaspecten ook op de beleving en het effect van een scheiding op kinderen en jongeren van 12 tot 18 jaar. Onderzoek wijst uit dat een scheiding leidt tot iets meer angst en depressieve gevoelens bij adolescenten. Toch hoeft het kind niet altijd de dupe te zijn van de scheiding. De onderzoeksresultaten leren dat wanneer er een laag conflictgehalte is tussen ouders, een goede relatie tussen ouders en kinderen en geen conflicterende opvoedingsstijlen, een scheiding geen negatieve invloed heeft op het welbevinden van kinderen en jongeren. Deze resultaten lopen gelijk met de belevingen van kinderen en jongeren die we ontvangen via het ombudswerk.

Scheiding is een moeilijk thema. Het treft niet alleen ouders, maar ook kinderen. Het is bovendien een pijnlijke en complexe situatie waarin moeilijke keuzes moeten gemaakt worden. Het opstellen van een verblijfs- en omgangsregeling voor de kinderen, raakt rechtstreeks aan het recht van ouders op persoonlijk contact met hun kinderen en aan hun opvoedingsverantwoordelijkheid. Echt moeilijk wordt het pas wanneer rechten van ouders en hun welbevinden lijnrecht tegenover dat van hun kinderen komt te staan. Daarom is het belangrijk om bij het opstellen van een goede regeling ruimte te geven aan de mening van het kind en diens belangen prioritair te stellen. Vaak impliceert dit dat je als ouder je eigen belangen en gevoelens op de achtergrond zet. Dat vraagt een extreme opoffering. De keuze voor een bepaalde regeling is een moeilijk politiek en maatschappelijk debat.

In onze ombudspraktijk zien we dat een gelijkmatig verdeeld verblijf goed werkt als aan bepaalde randvoorwaarden is voldaan en er sprake is van een gunstig klimaat voor het kind: onderling overleg tussen ouders is essentieel, enige gelijkgestemdheid in opvoedingsprincipes, de afstand tussen de woonplaatsen is haalbaar, flexibiliteit bij de ouders maar vooral bij de kinderen, continuïteit in vrijetijdsactiviteiten...

Kiezen voor een dergelijke regeling in zeer conflictgeladen scheidingssituaties lost de problemen niet op, zoals dit door de wet werd beoogd. Integendeel. Precies in deze situaties is de communicatie tussen ouders erg verstoord, terwijl een gedeeld verblijf net overleg impliceert.

Eerder dan een bepaalde regeling naar voor te schuiven pleit het Kinderrechtencommissariaat voor een meer geïntegreerde aanpak van de problematiek rond kinderen in scheidingssituaties.

We verwijzen hiervoor naar ons dossier "Kinderen en scheiding" (mei 2005). Vele van de standpunten en beleidssuggesties van toen zijn nog steeds actueel. Het Kinderrechtencommissariaat pleit voor:

- Systematisch onderzoek naar de beleving en verwachtingen van kinderen rond scheiding.
- Meer aandacht voor algemene sensibilisering en informatie rond het scheidingsthema.
- Een toegankelijk eerstelijnsaanbod rond scheiding voor ouders en kinderen.
- Aandacht voor inhoudelijke ondersteuning van de dienstverlening rond scheiding, relaties, ouderschap... waarin het juridische vaak een sterke impact heeft.
- Het uitwerken van een Vlaams bemiddelingsbeleid, naast de federale wet.
- Een toegankelijk bemiddelingsaanbod rond scheiding en ouderschap, met eenvormige kwaliteitscriteria ongeacht de beroepsgroep/opleiding.
- Verplichte kennismaking met bemiddeling alvorens een rechterlijke procedure te starten.
- Aandacht voor de positie en de beleving van het kind binnen het bemiddelingsaanbod.
- Een juridische invulling van het omgangsrecht als een recht van het kind op een betekenisvolle relatie met beide ouders.
- Initiatiefrecht voor het kind voor het problematiseren van de bestaande verblijfs- en omgangsregeling, zowel in de bemiddelingscontext als bij de rechter.
- Conflictbeheersing bij niet-naleving van het omgangsrecht via een intensief en gespecialiseerd begeleidingsaanbod.
- Het verbod op gedwongen afgifte van het kind tegen zijn wil.
- Aandacht voor nieuwe gezinscontexten door een juridische omkadering voor de pedagogische band tussen kinderen en zorgouders en kinderen onderling en door opvoedingsondersteuning in de kwetsbare overgangssituatie naar een nieuwe gezinscontext.
- Een scheidingswet die ouders aanspoort om constructief, efficiënt en correct te overleggen over een duurzame regeling voor hun ouderschap na de scheiding.
- Groepering van bevoegdheden op familiaal vlak in een familierechtbank.
- Een hervorming van het spreekrecht voor kinderen op basis van grondig onderzoek naar de praktijktoepassing van het spreekrecht en de beleving er van bij kinderen en jongeren: er is nood aan een coherente regeling, het koppelen van het spreekrecht aan een oproepingsplicht en aandacht voor de zorgvuldige toepassing van het recht in de praktijk.
- Een recht voor minderjarigen op een deskundige juridische bijstand via een gespecialiseerd jeugdadvocaat.

Vele van deze beleidsuggesties werden opnieuw opgenomen en verder uitgewerkt in het recente advies van het Kinderrechtencommissariaat over de oprichting van een familierechtbank in procedures van familiale aangelegenheden: Advies Voorontwerp van wet familie- en jeugdrechtbank (2010-2011/07).
http://www.kinderrechten.be/IUSR/adviezen//Adviezen_pdf/2010_2011/2010_2011_7_Advies_Familierechtbank.pdf

